

ÖVERKLAGANDE

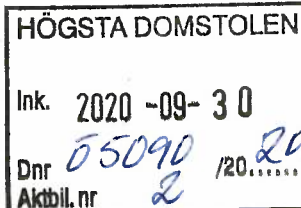
Datum
2020-09-29

Dnr
5765-20-7.5
Aktbilaga 5

Till Högsta domstolen

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 14

INKOM: 2020-09-30
MÅLNR: Ö 5090-20
AKTBIL: 2

KLAGANDE
Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

MOTPART
Advokaten Edip Samuelsson
Surbrunnsgatan 6
411 19 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Sveriges advokatsamfunds disciplinnämnds beslut den 20 augusti 2020 (dnr D-2019/1277 och D-2019/1948)

SAKEN

Disciplinär åtgärd enligt 8 kap. 7 § rättegångsbalken

Justitiekanslern, som den 4 september 2020 fick del av disciplinnämndens beslut, inger härmed följande överklagande.

Yrkande

- 1 Justitiekanslern yrkar att Högsta domstolen med ändring av disciplinnämndens beslut utesluter advokaten Edip Samuelsson ur advokatsamfundet.

Bakgrund

- 2 De sakomständigheter som åberopas i målet framgår av disciplinnämndens protokoll i ärende D-2019/1277 och ärende D-2019/1948. Nedan redogörs kortfattat för bakgrunden till disciplinärendena hos advokatsamfundet.

D-2019/1277

- 3 Edip Samuelsson förordnades i november 2018 till offentlig försvarare för en klient som häktades med restriktioner såsom på sannolika skäl misstänkt för bland annat olovlig befattning med explosiva varor, grovt brott, och förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse. Skälet för att den misstänkte var ålagd restriktioner var att det fanns risk att denne och

andra förhörspersoner i utredningen skulle anpassa sina uppgifter efter varandra på ett oriktigt sätt om de fick ha kontakt.

- 4 Edip Samuelssons klient angav inledningsvis under förhör att han vid tidpunkten för den misstänkta brottsligheten hade sovit hos en person han inte ville namnge och att han därför hade alibi. Den aktuella personen, som först senare namngavs, åberopades som alibivittne. Under förundersökningen framkom att Edip Samuelsson hade kontaktat vittnet före det att polisen kom i kontakt med vittnet. Det framkom vidare att Edip Samuelsson till vittnet hade vidarebefordrat klientens uppgift om att denne uppgav sig ha sovit hos vittnet vid tidpunkten för brottsligheten, samt tillfrågat vittnet om uppgiften stämde.
- 5 Åklagaren väckte sedan åtal mot Edip Samuelssons klient för bland annat försök till mord och grovt vapenbrott. Under huvudförhandlingen uppgav vittnet, i likhet med vad han hade berättat vid polisförhör, att Edip Samuelsson vid deras inledande kontakt hade berättat för honom vad hans klient hade uppgett om att denne sovit hos honom den aktuella natten.

D-2019/1948

- 6 Edip Samuelsson förordnades i maj 2019 till offentlig försvarare för en klient som sedan häktades misstänkt för viss grov ekonomisk brottslighet. Genom beslutade restriktioner hade den häktade, utöver kontakten med sin försvarare, endast tillåtits övervakade besök av sin hustru och deras barn.
- 7 Klientens enskilda firma (som drevs av en annan person) hade försatts i konkurs. Innan konkursen fick klientens hustru en större summa pengar inbetalt på sitt konto från den person som hade drivit den enskilda firmen. Konkursförvaltaren krävde hustrun på del av det inbetalade beloppet och begärde återvinning av desamma. Konkursförvaltaren gjorde också en anmälan om grovt bokföringsbrott.
- 8 Edip Samuelssons klient hade, innan han häktades, företrätt sin hustru i frågan om återvinning. Efter det att klienten hade häktats hade Edip Samuelsson kontakt med dennes hustru i frågan och upprättade, på instruktion av klienten, en skrivelse i hustruns namn. I skrivelsen påstås Edip Samuelssons klient, utan sin hustrus vetskap, ha upprättat en låne-revers i hennes namn och, utan hennes samtycke, ha disponerat hennes bankkonto. Edip Samuelsson hämtade även ut vissa handlingar ur konkursärendet som han, tillsammans med skrivelsen, skickade till sin klients hustru i syfte att dessa av henne skulle vidarebefordras till konkursförvaltaren. Hustrun gjorde senare en polisanmälan om förskingring av medel från hennes konto varvid hon pekade ut sin make som misstänkt.
- 9 De av Edip Samuelsson vidtagna åtgärderna hade koppling till transaktioner som var under utredning i målet där Edip Samuelsson var förord-

nad som offentlig försvarare. Hans klient delgavs senare brottsmisstankar rörande transaktionerna.

Skälen för att advokaten bör uteslutas

Allmänt om advokaters skyldigheter och disciplinpåföljd

- 10 En advokat har i enlighet med vad som anges i 8 kap. 4 § rättegångsbalken skyldighet att i sin verksamhet iaktta god advokatsed. Det framgår vidare av 21 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken att försvarare ska med nit och omsorg tillvarata den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning.
- 11 De förhållningssätt som advokater har att agera efter framgår främst av de vägledande regler om god advokatsed som utformas av advokatsamfundet.
- 12 Advokatens roll och främsta skyldigheter framgår av avsnitt 1 i de vägledande reglerna, den s.k. portalparagrafen. Enligt tredje stycket ska en advokat utöva sin verksamhet med integritet och på ett sätt som främjar det goda rättssamhället. En advokat ska vidare uppträda sakligt och korrekt samt så att förtroendet för advokatkåren upprätthålls. Paragrafen ger uttryck för det särskilda ansvar som åvilar en advokat gentemot framförallt klienter, men också gentemot rättsordningen och motparter. Enligt kommentaren till de vägledande reglerna innebär detta särskilda ansvar att det inte är tillräckligt att en advokat förvissar sig om att det förfaringsätt som denne rekommenderar eller medverkar till inte är lagstridigt.
- 13 En advokat som uppsåtligen gör orätt eller annars förfar oredligt ska uteslutas ur advokatsamfundet. Är omständigheterna förmildrande får advokaten istället tilldelas en varning (8 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken). En advokat som annars åsidosätter sina plikter som advokat kan meddelas en varning eller erinran. Om omständigheterna är synnerligen försvårande kan advokaten istället uteslutas ur advokatsamfundet (8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken).
- 14 Någon skarp skiljelinje mellan tillämpningsområdet för första respektive andra stycket av bestämmelsen i 8 kap. 7 § rättegångsbalken kan inte utläsas. Högsta domstolen har uttalat att förfaranden som innebär att en försvarare i klientens intresse har överträtt de regler som gällt i fråga om klientens kontakter med omvärlden i praxis regelmässigt synes ha hänförts till en tillämpning av 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken (se NJA 2001 s. 535 och där anförd praxis).
- 15 Enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken får en advokat som tilldelas en varning, om det finns särskilda skäl, åläggas att betala en straffavgift till advokatsamfundet. Av förarbetena framgår att en varning i förening med straffavgift är avsedd att utgöra en påföljd som till sin svårighetsgrad ligger mellan uteslutning och enbart varning. Den ska

kunna tillgripas dels i sådana fall där uteslutning i princip är obligatorisk men mildrande omständigheter föreligger, dels i sådana fall där varning kan meddelas men omständigheterna är synnerligen försvårande. Som exempel på områden där straffavgiften kunde komma att få stor betydelse nämns fall där omständigheterna är synnerligen försvårande men uteslutning inte är obligatorisk, till exempel bristfällig bokföring eller slarv med klientmedel som rymmer försumligheter av olika grad (se prop. 1982/83:42 s. 7 f.).

Om enrumsprivilegiet

- 16 Den som är gripen, anhållen eller häktad har rätt att träffa sin försvarare (21 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken). Rätten att träffa försvararen är utan undantag för den som har en offentlig försvarare. När den misstänkte har rätt att träffa sin försvarare ska det få ske i enrum, det s.k. enrumsprivilegiet (21 kap. 9 § andra stycket). Rätten att få träffa försvararen i enrum omfattar också en rätt att få samtala med försvararen på detta sätt (se prop. 2015/16:187 s. 17). Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att den misstänkte ska få samtala enskilt med sin försvarare och att kontakten mellan dem kan omfattas av konfidentialitet (se t.ex. JO:s beslut den 19 december 2019 i dnr 7300-2018).

Omständigheterna är synnerligen försvårande och Edip Samuelsson ska uteslutas ur advokatsamfundet

- 17 Genom vad som är utrett i disciplinnämnden är det klarlagt att Edip Samuelsson vid två tillfällen har agerat i strid med de restriktioner som meddelats för hans klienter. Hans agerande bör bedömas i förhållande till 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken.
- 18 Högsta domstolen har i praxis tydligt framhållit enrumsprivilegiets centrala betydelse (se NJA 1991 s. 293 och NJA 2001 s. 535). Enrumsprivilegiet är av fundamental betydelse för frihetsberövade personer, inte minst för att advokaten normalt är den enda som personen får träffa eller tala med som helhjärtat är på dennes sida. Missbruk av detta privilegium utgör därför normalt sett ett mycket allvarligt åsidosättande av god advokatsed (se ovan nämnda rättsfall).
- 19 Högsta domstolen har ansett det vara synnerligen försvårande, på sätt som avses i 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken, att en advokat missbrukar enrumsprivilegiet och i strid med restriktioner från en klient vidarebefordrar uppgifter som har varit ägnade att försvåra förundersökningen. Som utgångspunkt ska en advokat vid ett sådant åsidosättande av advokatplikten uteslutas ur advokatsamfundet. (Se NJA 2001 s. 535, jfr NJA 2013 N 31. Se även Supplement till Advokatetik – En praxisgenomgång, Sveriges advokatsamfund, 2011, s. 13). I särskilda fall, till exempel om advokaten är oerfaren, kan det finnas skäl att välja varning och straffavgift som påföljd (se a.a. s. 13).

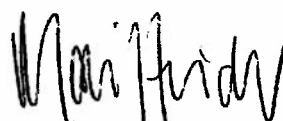
- 20 I de nu aktuella fallen synes disciplinnämnden ha lagt vikt vid att Edip Samuelsson bedömts inte ha haft för avsikt att i något av fallen påverka utredningen mot klienten. Högsta domstolen har emellertid i de nyss nämnda avgörandena inte ställt upp något krav på att en advokat som vidarebefordrar uppgifter i strid med meddelade restriktioner har till syfte att försvåra eller påverka utredningen. Inte heller kan Högsta domstolens ställningstaganden tolkas som att det är nödvändigt att avgöra huruvida utredningen i ett enskilt fall faktiskt har försvårats utan det är tillräckligt att de vidarebefordrade uppgifterna varit ägnade att försvåra förundersökningen. De synnerligen försvårande omständigheterna vid åsidosättande av restriktioner är alltså just åsidosättandet.
- 21 En advokat är – som disciplinnämnden framhållit i sitt beslut – givetvis inte förhindrad att kontakta ett vittne eller vidta egna utredningsåtgärder. En sådan kontakt eller åtgärd måste för en klient som är häktad med restriktioner emellertid göras på ett sätt som inte står i strid med restriktionerna. Edip Samuelsson tog i det första fallet (D-2019/1277) kontakt med ett framtida vittne och redogjorde för vad hans klient sagt om var och med vem denne befann sig vid en tidpunkt som var helt central för brottsmisstankarna.
- 22 Den uppgift som Edip Samuelsson har lämnat till vittnet har, i vart fall vid tidpunkten för vidarebefordrandet, varit ägnad att försvåra förundersökningen. Hur vittnets uppgifter senare har värderats i domstol eller vilken övrig bevisning som har haft betydelse för skuldfrågan i målet saknar betydelse. Syftet med restriktionerna har i och med Edip Samuelssons agerande riskerat att kullkastas.
- 23 I det andra fallet (D-2019/1948) har Edip Samuelsson vidtagit vissa åtgärder för sin klients hustrus räkning angående vissa ekonomiska transaktioner på hennes bankkonto. Åtgärderna, som inte kunde vidtas av klienten själv på grund av beslutade restriktioner, hade koppling till transaktioner som var under utredning i den förundersökning där Edip Samuelsson var förordnad som offentlig försvarare. Edip Samuelssons klient delgavs senare brottsmisstankar rörande transaktionerna i fråga.
- 24 Edip Samuelssons klient var häktad för ekonomisk brottslighet. Det måste ha stått klart för Edip Samuelsson att de uppgifter han vidarebefordrade och de åtgärder han vidtog rörde ekonomiska transaktioner. Det måste också ha stått klart för honom att det var fråga om åtgärder och uppgifter som inte var att anse som harmlösa. En försvarare har normalt inte den insynen i en brottsutredning att han själv kan göra en säker bedömning av vilken information som kan vidarebefordras utan att det föreligger fara ur säkerhetssynpunkt eller som kan försvåra utredningen (se NJA 1991 s. 293). Det kan inte ha framstått som uppenbart för Edip Samuelsson att de uppgifter som han vidarebefordrade saknade koppling till pågående förundersökning och att åtgärderna därför kunde vidtas utan att åklagare tillfrågades. I sammanhanget ska också framhållas att de vidtagna åtgärderna har legat långt ifrån vad som kan anses vara en kurativ åtgärd.

- 25 Edip Samuelssons agerande har inneburit ett uppenbart åsidosättande och kringgående av den häktades restriktioner. Med hänsyn till målets beskaffenhet, och med hänsyn till att hans klient senare delgavs misstanke om brott rörande de transaktioner som de vidarebefordrade uppgifterna avsåg, har Edip Samuelssons agerande även i detta fall varit ägnat att försvåra förundersökningen.
- 26 Disciplinnämnden har som ytterligare skäl för att låta påföljden för Edip Samuelsson stanna vid varning och straffavgift ansett att hans handlande framstår som en följd av en mycket allvarlig felbedömning. Justitiekanslern delar inte den bedömningen. Edip Samuelsson inträdde i advokatsamfundet redan 2001 och han måste vara väl införstådd med reglerna om god advokatsed och förhållningssättet till klienter som är häktade med restriktioner. Enligt Justitiekanslern måste han – med beaktande av den typ av uppgifter som han har vidarebefordrat från sina klienter och sättet på vilket det skett – ha varit fullt medveten om sitt handlande. Oavsett det nu anförda kan det konstateras att även om Edip Samuelssons agerande skett som en följd av en mycket allvarlig felbedömning är det inte en omständighet som är av betydelse för frågan huruvida omständigheterna kan anses vara synnerligen försvårande i den mening som anges i 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. Inte heller är det förhållandet att Edip Samuelsson inte tidigare varit föremål för någon disciplinär åtgärd av betydelse för valet av påföljd. (Se NJA 2001 s. 535)
- 27 Sammanfattningsvis har Edip Samuelsson alltså vid två tillfällen allvarligt åsidosatt sina plikter som advokat genom att vidarebefordra uppgifter i strid med för hans klienter meddelade restriktioner. Det finns enligt Justitiekanslerns mening starka skäl att även fortsättningsvis se mycket allvarligt på att en advokat missbrukar en för advokatverksamheten så väsentlig regel som enrumsprivilegiet. Högsta domstolen ska därför ändra disciplinnämndens beslut och utesluta Edip Samuelsson ur advokatsamfundet.

Övrigt

- 28 Sakomständigheterna i målet torde vara ostridiga. Justitiekanslern åberopar för närvarande ingen bevisning. Målet kan enligt Justitiekanslern avgöras utan muntlig förhandling.

Ärendet har föredragits av Annika Grönlund. I ärendets beredning har även byråchefen Britt-Mari Lundberg deltagit.

Mari Heidenborg

Exp till

Sveriges advokatsamfund
Box 27321
102 54 Stockholm